

Spora Yönelik Tutum Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenirliği

Sport-Oriented Attitude Scale: Development, Validity and Reliability

ORJİNAL ARAŞTIRMA

ORIGINAL RESEARCH

Halil Evren ŞENTÜRK¹

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Yazışma Adresi/Correspondence:
Halil Evren ŞENTÜRK
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Muğla, TÜRKİYE/TURKEY
hesenturk@mu.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 21/04/2014
Kabul Tarihi/Accepted: 31/12/2014

Baskı ISSN: 1301-3335
Online ISSN: 2149-1046
Copyright © 2009 by
Celal Bayar Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Özet

Bu çalışmada, bireylerin spora yönelik tutumlarını saptayabilmek için bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, bireylerin spora yönelik tutumlarını değerlendiren bir ölçeğin geliştirilmesi sürecini açıklamaktadır. Öncelikle araştırmacı, okul sporları müsabakalarına katılan 95 öğrenci ile bir görüşme yapmış ve ölçek için 53 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. 53 maddeden 32'si çalışmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından özenle seçilerek ölçek hazırlanmıştır. Ölçek, Muğla şehir merkezindeki farklı üç lisenin 9. ve 10. sınıflarında öğrenim gören, yaşları 14-17 arasında değişen 594 (324'ü (%54.7) erkek, 270'i (%45.3) kız ve 327'si (%55.1) 9.sınıfta, 267'si (%44.9) de 10.sınıfta) ortaöğretim öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen verilere faktör analizi yapılarak 25 maddeden oluşan ve toplam değişkenliğin %60.6'sını açıklayan üç faktörlü bir yapı ($\alpha=0.972$) tespit edilmiştir. Birinci faktör "spora ilgi duyma" ($\alpha=0.972$), ikinci faktör "sporla yaşama" ($\alpha=0.983$) ve üçüncü faktör ise "aktif spor yapma" ($\alpha=0.954$) olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin toplam puan ile alt faktörlerde iç tutarlığa, ayrıca test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu belirlenmiştir. Geçerlik çalışması, ilgili ölçek kullanılarak birbirinden farklı olduğu düşünülen birey ve grupların spora yönelik tutumlarını birbirinden ayırt ettiğini göstermektedir. Sonuç olarak, araştırmacı tarafından "Spora Yönelik Tutum Ölçeği" (SYTÖ) olarak isimlendirilen ölçeğin beden eğitimi ve spor alanında kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Tutum, Ölçek, Geçerlilik, Güvenirlik

Abstract

The purpose of this study was to develop a self-report measure of sport-oriented attitude. This study described the process of developing and validating a scale assessing sport-oriented attitudes of people. First of all, researcher has met with 95 students who participated in school sports tournaments and generated an item pool has got 53 items. 32 of 53 items were carefully selected according to the purpose of the study by researcher and the scale has been prepared. The scale was conducted to 594 high school students (324 (54.7%) male, 270 (45.3%) female; 327 (55.1%) 9th grade, 267 (44.9%) 10th grade) who 14-17 years old among three high schools in Muğla city of Turkey. Results of explanatory factor analysis provided three main factors (60.6%) and 25 items. The sub dimensions of the scale ($\alpha=0.972$) are; "giving importance to sport" ($\alpha=0.982$), "be interested in sport" ($\alpha=0.983$), and "doing physical exercises or sport" ($\alpha=0.954$). It was indicated that the whole scale and the factors have a good variability with respect to the internal consistency and test-retest reliability. That the scale differentiates statistically those who are supposed to have a good sport-oriented attitude and those were not presented as a support for validity. As a result, the scale titled "Sport-Oriented Attitude Scale" (S-OAS) by author, is a valid and reliable instrument and can be used in the physical education and sport sciences.

Keywords: Sport, Attitude, Scale, Validity, Reliability

Spor, gelişen nesillerin sağlıklı terbiye edilebilmesinde toplumların vazgeçilmezi olmakla kalmamış faydaları birçok akademisyene ve dolayısıyla yayınlarına da esin kaynağı olmuştur. Toplumumuzda spor, genellikle fiziksel aktivite alışkanlığının karşılığı olarak algılanmaktadır. Düzenli olarak fiziksel aktivite ya da spor yapan genç birey ve gruplar yapmayanlara oranla psikolojik, sosyolojik ve fiziksel olarak daha üstün durumdadırlar (Strong ve ark., 2005).

Halk tarafından “spor yapmak” olarak adlandırılan fiziksel aktivite, günlük yaşam içinde kas ve eklemlerin kullanılarak enerji harcaması ile gerçekleşen, kalp ve solunum hızını artıran ve farklı şiddetlerde yorgunlukla sonuçlanan egzersiz, oyun ve gün içerisinde yapılan aktivitelerin tümüdür. Baltacı ve Düzgün ise fiziksel aktiviteyi, enerji dengesi ve ağırlığın kontrolü için enerji harcaması olarak tanımlamaktadırlar (Baltacı ve Düzgün, 2008).

Fiziksel aktivite, düzenli egzersiz ve spor, özellikle gençlerin sağlıklı gelişmesinde, kötü alışkanlıklardan uzak durmalarında, psiko-sosyal açıdan güçlenmelerinde, ilerleyen yaşlarda çeşitli kronik hastalıklardan korunmalarında veya bu hastalıkların tedavisinde, bir başka deyişle tüm hayat boyunca yaşam kalitelerinin artırılmasında önemli farklar yaratabilmektedir. Fiziksel aktivitelerin orta yoğunlukta düzenli olarak yapılması, gençlerin fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik kapasitelerini artırmaktadır (Erkan, 1992).

Günümüzde spor, boş zamanların değerlendirme faaliyetleri içinde önemli bir yer tutmaktadır. Spor, sadece bir boş zaman faaliyeti olarak düşünülmemelidir. Boş zamanın sportif faaliyetlerle doldurulması toplumların spor kültürüne de yansımaktadır. Erkan, toplumsal spor hareketlerini ele aldığı kitabında “kitle sporu”, “yaşam boyu spor”, “herkes için spor” ve “sağlıklı yaşam için spor”, gibi sloganlarla, farklı cins, meslek ve statüdeki bireyleri aktif olarak spora çekebilme yollarından birinin de boş zaman faaliyetlerinde spor yapma eğilimlerinin teşvik edilmesi olduğunu vurgulamıştır (Erkan, 1982).

Spor kavramını Akgün (1992), bireyin sağlık durumunu, fiziksel kabiliyet ve performansını geliştiren hareketler bütünü olarak basitçe tanımlamaktadır. Talimciler ise belli kurallar bütünü içinde bireysel veya grup olarak yapılan, genelde bedensel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlar şeklinde tanımlanan sosyal uğraşlardan birisi olarak tanımlamaktadır. Ayrıca sporun, toplumsal bir olgu olduğunu ve yaşam içerisinde kök salarak kültürün üretilmesinde kullanılan bir simgeler sistemi olduğunu da belirtmektedir (Talimciler, 2008).

Spor ve fiziksel aktivite, kitlelerin büyük bir bölümünün ilgisini çekmekte, sağlığın simgesi olarak kabul edilmektedir. Fakat bu kavramlar gün geçtikçe değişim ve gelişim göstermektedir. Popüler kültürde spor, sağlık, eğlence ve boş zaman etkinlikleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Sadece yapan için değil izleyicisi açısından da sosyal, siyasal ve ekonomik bir alanı temsil etmekte (Solmaz ve Aydın, 2012), sağlık ve zinde kalma aracı olmasının yanı sıra büyük bir ekonomik sektör haline de gelmektedir (Yetim, 2000).

Gençlerimizin spor yaparak sağlıklı nesiller olarak yetişmesi Milli Eğitimin temel amaçlarının başında gelmektedir. Bu amaçları gerçekleştirmek için kişiyi sosyal, kültürel ve fiziksel anlamda en üst düzeyde yetiştirmek, milletimize ve insanlığa yararlı, iyi ve verimli yurttaşlar haline getirmenin öğretmenlerin milli görevi olduğu bilinen bir gerçektir (Yalçın,

1995).

Bu bağlamda, sporcu bir toplum yaratmak adına yapılmış bütün çalışmaların temeline inerek, bireyin spor yapmaya ne denli yatkın olduğu, spora bakış açısı, spor alışkanlıkları, spor ile karakterini nasıl eğitebildiği gibi temel konuların, özetle spora yönelik tutumunun sorgulanması gerekmektedir. Kenyon, 1968 yılında üniversite öğrencilerinin fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla benzer bir enstrümanı literatüre kazandırmıştır. Kenyon bu konu üzerine çalışmalar yapmış, birçok araştırmacıya da (Biddle ve Mutrie, 1991; Eysenck ve ark., 1982; Mathes ve Battista, 1985; Schutz ve ark., 1985; Subramaniam ve Silverman, 2000) benzer çalışmalar ile farklı birey ve grupların fiziksel aktivite veya spora yönelik tutumlarını incelemelerinde örnek teşkil etmiştir.

Gençlerin, sporun hayatlarındaki yeri ve spor alışkanlıklarının araştırılması amacıyla hazırlanan ve “Spora Yönelik Tutum Ölçeği” (SYTÖ) olarak isimlendirilen ölçeğin beden eğitimi ve spor alanında kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olup olmadığı tartışılacaktır.

SYTÖ'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu kanıtlandığı takdirde, bu ölçek ile gençler üzerinden elde edilecek veri setleri, geçerli ve güvenilir diğer ölçeklerle ilişkilendirilerek spor ortamına dahil olan ya da olacak olan gençlerin spor sayesinde farklılaşmalarını ortaya koymaya yardımcı olacaktır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmacı tarafından öğrencilerin spor alışkanlıklarına ilişkin olarak spora yönelik tutumlarını ölçecek 5 seçenekli bir Likert ölçeği geliştirilmiştir. Buna göre ölçeğin geliştirilmesinde izlenen süreçler aşağıda paragraflar halinde sunulmuştur.

SYTÖ'nde kullanılacak maddeler hazırlanırken ölçek geliştirebilmek için gerekli olan metodlar sırası ile uygulanmıştır. Öncelikle ölçek maddelerinin belirlenmesi için okul takımlarında spor yapan 95 ortaöğretim öğrencisiyle (14-17 yaş arası; 9. ve 10. Sınıf) yapılandırılmamış 5 dakikalık toplu bir görüşme yapılmış, bu öğrencilerden spora bakış açılarını ve sporla olan bağlarını anlatabilecekleri kompozisyonlar yazmaları istenmiştir. Bu kompozisyonlarda, öğrencilere bir tane soru sorularak verdikleri cevaplar ile spor kavramına ilişkin bakış açıları ve kendilerine özgü spor alışkanlıkları anlaşılmasına çalışılmıştır. Öğrencilere, “Yaşantınız boyunca birçok kere fiziksel aktivite, egzersiz veya spor yaptınız. Bunlardan bazılarını aktif olarak katılıp keyif alırken bazılarında ise gönülsüz bir şekilde sadece katılımcı olmuştunuzdur. Katılmadığınız fiziksel aktivite, egzersiz veya spor etkinliklerinde ise sadece seyirci olmuş, o faaliyet hakkında bir görüş edinmişsinizdir. Bu tür katılım ve seyir durumlarında spora bakışınızı değiştiren duygularınızın neler olduğunu örneklerle açıklayınız?” sorusu sorularak yazılı olarak görüşleri alınmıştır. Sorunun cevaplandırılması esnasında araştırmacı sınıfta yer almış, gerektiğinde konuyla ilgili örnekler vererek fakat yönlendirmede bulunmadan daha ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur.

Öğrencilerden alınan görüşler toplu olarak değerlendirilmiş, ifadeler düzenlenerek maddeler haline getirilmiştir. Ayrıca yazar, değerlendirdiği farklı görüşlerden de esinlenerek yeni maddeler oluşturma yoluna gitmiştir. Araştırmacı, beden eğitimi ve spor literatüründeki benzer ölçeklerden de madde incelemesi yapmıştır. Böylelikle oluşturulacak olan ön formda yer alacak

deneme maddelerinin sayısı 53'e ulaşılmıştır.

Bu ölçek araştırmacı dışında, beden eğitimi ve spor öğretimi, ölçme - değerlendirme ve Türk dili alanlarında uzman kişilere 53 maddelik ham hali ile sunulmuştur. Birbirine benzeyen, anlam karmaşası yaratan ve yoruma açık olan maddeler, araştırmacının ulaşmak istediği amaca dönük olarak 32 maddeye indirilmiştir. Bu 32 maddelik form ile 612 ortaöğretim öğrencisine uygulanmak üzere bir ölçek formu hazırlanmıştır.

Ön form olarak hazırlanan bu 32 maddelik ölçek formu, üç farklı genel lisede okuyan 612 ortaöğretim öğrencisine uygulanmış ve bu gruba çalışma grubu adı verilmiştir. Çalışma, ülkemizde öğrenim gören lise öğrencilerinin yoğun bir şekilde genel liselerde öğrenim görüyor olmasından ve bu grubun, evreni en iyi temsil edebileceğine inanılan örneklem olduğu düşünüldüğünden dolayı genel liselerde uygulanmıştır. Çalışma grubunun sayısı, Tabachnick ve Fidell'in (1996) faktör analizi için verdiği kıstaslar doğrultusunda belirlenmiştir. Bu kıstaslara göre faktör analizi için 300 kişi "iyi", 500 kişi "çok iyi" ve 1000 kişi "mükemmel" olarak değerlendirilmektedir. Çalışma grubundaki 612 öğrenciden elde edilen verilerin 18 tanesi eksik veya sistematik işaretleme yapıldığı için iptal edilmiştir. Sağlıklı veriler elde edilen 594 öğrencinin 324'ü (%54.7) erkek, 270'i (%45.3) kız ve 327'si (%55.1) 9.sınıfta, 267'si (%44.9) de 10.sınıfta öğrenim görmektedir.

BULGULAR

Tablo 1'de özellikleri verilen öğrencilerden elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler, SYTÖ'nin maddelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Ön formda yer alan 32 maddeden, madde toplam korelasyonunda toplam puanları 0.30'un altında ilişki gösteren 4 madde faktör analizine alınmamak üzere çalışmadan çıkartılmıştır. Geriye kalan 28 madde ile olası en uygun yapıyı ortaya çıkarmak için faktör analizi uygulanarak madde analizleri yapılmak üzere hazırlanmıştır.

Tablo 1. Çalışma grubunu oluşturan öğrencileri sayıları

	9. sınıf	10. sınıf	Toplam
Kız	156	114	270 (45.3)
Erkek	171	153	324 (54.7)
Toplam	327 (55.1)	267 (44.9)	594 (100.0)

Bireyin spor alışkanlıklarının altında yatan spora yönelik tutumları ile ilgili olduğu düşünülen çok sayıda madde analize girmiştir. SYTÖ'nin yapı geçerliğini test etmek için bir faktör analizi tekniği olan "temel bileşenler faktör analizi" kullanılmıştır. Büyüköztürk (2002), faktör analizini, birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı ve keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlamaktadır. Maddeler için, önceden belirlenmiş bir yapı bulunmadığı için temel bileşenler analizi bu çalışma için uygundur (Tabachnick ve Fidell, 1996). Bu analizin yapıldığı çalışmalarda denek sayısı arttıkça analiz sonucundaki hata oranının azaldığı görülmektedir (Hovardaoğlu, 2000). Öğrencilerin spora yönelik tutumlarına ilişkin anlamlı bir yapıya ulaşabilmek, ölçek maddelerinin ölçtüğü ve faktör ya da bileşen adı verilen yapı ya da yapıları ortaya çıkarmak amacıyla toplam 28 maddeye faktör analizi uygulanmıştır.

Ön formu oluşturan 28 madde faktör analizine dahil edilmiş ve hiçbir faktörde yer almayan

maddeler analizden çıkarılarak bir kez daha analiz yapılmıştır. Böylelikle elde edilen 25 madde 3 faktör altında toplanmış, bu faktörlerin dışında kalan herhangi bir madde kalmamıştır (Tablo 2).

Analiz, bulgular üzerinden incelendiğinde, 1. faktörün spora yönelik tutumu % 52.6; 2. faktörün % 22.7; 3. faktörün % 13.3 oranında ölçtüğü görülmektedir. Ayrıca 3 Faktör ve 25 sorudan oluşan bu ölçek öğrencilerin spora yönelik tutumlarını % 60.6 oranında ölçmektedir. Maddeler içerik bakımından incelendiğinde ise birinci faktörün “spora ilgi duyma”, ikinci faktörün “sporla yaşama” ve üçüncü faktörün ise “aktif spor yapma” şeklinde gruplandırılabilmesi belirlenmiştir. Faktörler içinde yer alan maddelere örnek verilecek olursa, “Sporun fiziksel, fizyolojik ve psikolojik faydaları olduğuna inanırım” maddesi birinci faktör grubunda, “Spor yapmadığım günler kendimi ruhen eksik hissederim” maddesi ikinci faktör grubunda, “Branşımın en iyi sporcularını kendime rol model alırım” maddesi ise üçüncü faktör grubunda yer almaktadır. Bu sonuçlara göre ölçeğin hem alt boyutlu hem de tek boyutlu olarak kullanılabilmesi ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin güvenilirlik analizi de bu 3 faktör üzerinden tek tek yapılmıştır. 1. faktörün analizinde alfa: .982, 2. faktörün analizinde alfa: .983, 3. faktörün analizinde alfa: .954 ve tüm faktörler için alfa: .972 değerleri bulunmuş, bu sonuçlara göre çıkartıldığında anket ölçeğinin faktörlerinin güvenilirliğini artıracak bir madde bulunamamıştır. % 90.6 oranında açıklanan bu bilgi araştırmacı için ve istatistiksel olarak yeterli (AVE: .839) olduğundan (Fornell ve Larcker, 1981; Büyüköztürk, 2002; Tezbaşaran, 1997) ankete yeni sorular ve faktörler ekleyerek çalışmayı tekrarlamaya gerek kalmamıştır. Buna göre, maddeler bağlı oldukları faktörlere ait olacak şekilde gruplandırılmıştır ve 3 alt boyut oluşturulmuştur.

Tablo 2. Spora yönelik tutum ölçeği faktör analizi bilgileri

Madde no	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	%	Grup adı
7 (Sporun fiziksel, fizyolojik ve psikolojik faydaları olduğuna inanırım)	.70				Spora ilgi duyma
8 (Spordaki başarımın en az derslerdeki başarım kadar olmasını isterim)	.70				
9 (Spor ağırlıklı yayın yapan televizyon kanallarını tercih ederim)	.69				
12 (Sadece tek bir branşa değil birden çok spor branşına ilgi duyarım)	.64				
13 (Diğer arkadaşlarımı da spor yapmaya teşvik ederim)	.58				
14 (Sportif başarımın getirdiği sosyal statü beni gururlandırır)	.58			52.6	
18 (Büyük spor organizasyonlarını (olimpiyat, vb.) keyifle takip ederim)	.54				
23 (Sporu hayattan zevk alma amacı olarak görürüm)	.51				
24 (Sporun zararlı alışkanlıklardan uzak durmamda etkisi vardır)	.49				
25 (Katılımcı ol(a)madığım spor dallarını da izlemekten keyif alırım)	.48				
26 (Spor ortamında kişiliğimin daha da gelişeceğini düşünüyorum)	.53				
28 (En sağlam dostlukların spor ortamında doğduğuna inanırım)	.70				
1 (Evim okula/işyerine çok uzak değil ise yürüyüş ya da bisikleti tercih ederim)		.69			Sporla yaşama
3 (Spor yapmadığım günler kendimi ruhen eksik hissederim)		.67			
5 (Spor faaliyetlerine zorlama olmadan gönülden katılırım)		.66			
6 (Okul takımlarında her zaman yer almak ister(d)im)		.63		22.7	
17 (Spor yapmak için ille de yanımda birinin olması gerekmez)		.57			
22 (Spor faaliyetlerine, uzman kişiler yönetmese de katılımcı olurum)		.51			
27 (Boş zamanlarımı spor ile değerlendiririm)		.62			
2 (Sporu manevi olduğu kadar maddi kazanç için de yaparım)			.66		Aktif spor yapma
10 (Haftada en az bir gün fiziksel aktivite (spor) yaparım)			.63		
11 (Yaz aylarında günlerimi spor yaparak geçiririm)			.58		
16 (Yaptığım sporu elit (milli) sporcu olarak yapmayı hep hayal etmişimdir)			.54	13.3	
20 (Branşımın en iyi sporcularını kendime rol model alırım)			.47		
21 (Evden dışarı çıkamadığım zamanlarda ev şartlarında aktivite yaparım)			.45		
KMO = 0.958	Barlett Testi = 8712.629; p<.001			% = 88.6	

Tablo 3. Madde toplam korelasyonları ve güvenilirlik (cronbach alfa) değerleri

Madde no	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Toplam
7	.58			.65
8	.61			.64
9	.59			.68
12	.66			.63
13	.58			.62
14	.53			.67
18	.54			.67
23	.49			.63
24	.52			.64
25	.62			.60
26	.60			.59
28	.63			.67
1		.58		.59
3		.61		.63
5		.56		.65
6		.53		.59
17		.55		.61
22		.56		.58
27		.48		.63
2			.57	.61
10			.45	.57
11			.52	.59
16			.58	.56
20			.56	.61
21			.57	.58
Cronbach Alfa	.982	.983	.954	.972
AVE	.842	.863	.835	.839

Verilerin temel bileşenler analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO katsayısı, verilerin ve örneklem büyüklüğünün seçilen analize uygun ve yeterli olduğunu belirlemede kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. KMO katsayısı 1'e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu, 1 olmasında ise mükemmel bir uyum olduğu anlamına gelir. Yapılan analiz sonucunda KMO değeri 0.958 olarak bulunmuştur. Parametrik yöntemi kullanabilmek için, ölçülen özelliğin evrende normal dağılım göstermesi gerekir. Barlett Sphericity testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilir istatistiksel bir tekniktir. Bu test sonucunda elde edilen chi-square test istatistiğinin anlamlı çıkması verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğinin göstergesidir (Alpar, 2001). Çalışma içerisinde yapılan analiz sonucunda Barlett testi anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=8712.629$; $p<.001$).

Tablo 4. Her bir madde için alt ve üst grupların karşılaştırılması

Madde no	N	Üst grup		Alt grup		Madde Toplam	t
		\bar{X}	S	\bar{X}	S		
7	155	4.54	0.67	2.65	1.23	Korelasyonu	14.49*
8	155	4.76	0.54	3.16	1.12	.70	17.27*
9	155	4.34	0.76	2.87	1.34	.51	12.64*
12	155	4.85	0.34	3.36	1.27	.55	13.73*
13	155	4.38	0.38	3.47	1.37	.58	14.81*
14	155	4.34	0.63	3.23	1.26	.67	16.93*
18	155	4.13	0.93	3.54	1.34	.61	15.39*
23	155	4.83	0.87	3.17	1.28	.71	17.60*
24	155	4.47	0.53	3.05	1.36	.67	16.54*
25	155	4.49	0.57	3.76	1.27	.51	12.87*
26	155	4.63	0.45	3.28	1.32	.62	15.44*
28	155	4.93	0.35	3.94	1.56	.66	16.87*
1	155	4.38	0.32	2.76	1.16	.70	17.38*
3	155	4.55	0.56	2.34	1.36	.64	15.78*
5	155	4.76	0.90	3.01	1.28	.69	17.27*
6	155	4.04	1.01	2.75	1.46	.50	12.18*
17	155	4.38	0.46	2.65	1.35	.63	15.65*
22	155	4.46	0.87	2.39	1.49	.59	14.59*
27	155	4.28	0.75	2.47	1.13	.64	15.94*
2	155	4.34	0.34	2.35	1.30	.73	18.36*
10	155	4.05	1.08	2.24	1.35	.75	18.97*
11	155	4.13	0.95	1.76	1.16	.64	16.04*
16	155	4.48	0.78	1.97	1.39	.70	17.38*
20	155	4.64	0.35	2.06	1.34	.74	18.47*
21	155	4.49	0.57	1.67	1.57	.62	15.28*

* $p < .001$

Spora Yönelik Tutum Ölçeği (SYTÖ) 25 maddeden oluşturulmuş, yanıtlayıcının kendisine uygun olan beş kutucuktan birini işaretlediği Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 25 ve maksimum puan 125'tir. Puanın yüksekliği, spora yönelik tutumun yüksekliğine işaret eder. Ölçekteki tüm maddeler olumlu puanlanırken, hiçbir maddenin puanlamasında tersine çevirme uygulaması yapılmamıştır. Turgut ve Erden, 2013'te yaptıkları çalışmalarında ölçeklerde olumsuz ifade kullanmanın sonuçlarını incelemişler, ilgili alanda yapılan çalışmalar ile genel bir kanıya varmışlardır. Buna göre olumsuz ifadelerin, muhtemelen zihinsel işlemlere yük bindirip müdahale ettiği için ölçeğin güvenilirliğini düşürdüklerini ve kavramın yapısını bozduklarını açıklamışlardır. Dolayısıyla olumsuz ifadelerin kullanılmamaları önerilmektedir.

Faktör analizine giren her bir madde toplam puanla ve içinde bulunduğu faktör toplamıyla anlamlı korelasyonlar göstermektedir. Güvenirlikle ilgili çalışmalarda 0.65 ve üstündeki katsayıların yeterli olduğu ileri sürülmektedir (Cronbach, 1990). Bu açıdan bu ölçeğin alt boyutlarından elde edilen güvenilirlik katsayılarının yeterli ve yüksek olduğu söylenebilir. Bu

sonuçlar ölçeğin hem tek faktörlü, hem de çok faktörlü olarak kullanılabilceğini göstermektedir.

SYTÖ'nin madde ayırt ediciliğini belirlemek için madde-toplam korelasyonu ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılmıştır. Tablo 4'te de görüldüğü gibi madde toplam korelasyonuna yönelik sonuçların 0.50 ile 0.74 arasında değiştiği görülmektedir. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri 0.30 ve üzerinde olan maddelerin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli kabul edildiği (Büyüköztürk, 2004) göz önüne alınır, madde toplam korelasyonlarının yeterli olduğu söylenebilmektedir. Ölçekle ilgili % 27'lik alt-üst grupların madde puanlarının karşılaştırılmasında ise t testi kullanılmıştır. % 27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t değerlerinin Tablo 4'te görüldüğü gibi 12.18 ($p<.001$) ile 18.97 ($p<.001$) arasında değiştiği görülmüştür.

SYTÖ'nin zamana göre puan değişmezliğine ilişkin olarak güvenilirliği test-tekrar test yöntemiyle ölçülmüş, elde edilen sonuç Tablo 5'te gösterilmiştir. Ölçeğin 25 maddelik son formu, çalışma grubundan ayrı, herhangi düzenli bir fiziksel aktivite alışkanlığı olmayan, rastgele seçilmiş, genel lisede öğrenim gören 92 öğrencinin oluşturduğu gruba 4 hafta arayla 2 kez uygulanmıştır. İki uygulama puanlarının karşılaştırılması sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı ($r = .89$) aynı zamanda testin güvenilirliğini de vermektedir. Ayrıca bu iki uygulama için ayrı ayrı hesaplanan Cronbach Alfa değerleri sırasıyla .83 ve .87 olarak bulunmuştur.

Tablo 5. Güvenirlik çalışması test tekrar test uygulama sonuçları

Uygulama	N	α	\bar{X}	Std.Sp.	<i>r</i>
İlk uygulama	92	0.83	96.80	12.67	0.89*
Son uygulama	92	0.87	95.73	11.88	

* $p<.001$

SYTÖ'nin kapsam geçerliğini ortaya koyabilmek için ise ölçülecek spora yönelik tutum bakımından birbirinden farklı olduğu varsayılan iki grubun ölçek puanları açısından aynı farklılığı gösterip göstermediğini ortaya çıkarmak amacıyla iki grup belirlenmiştir. Gruplardan birini, Turgut Reis Lisesi'nde okuyan, okul takımlarında yer alan ve sportif başarıları bulunan 76 öğrenci oluştururken, diğer grubu Muğla Fen Lisesi'nin üniversite sınavı stresi yaşayan 69 son sınıf öğrencisi oluşturmuş ve toplamda 145 öğrenci bu çalışmaya katılmıştır. Ölçek iki gruba da uygulanmış daha sonra grupların ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır. Uygulamaların Cronbach alfa değerleri ve puan ortalamaları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Okul takımlarında oynayanlar ile sınav stresi yaşayanların spora yönelik tutum ölçeği puanları ortalamalarının karşılaştırılması t-testi

Grup	N	α	\bar{X}	Std.Sp.	<i>t</i>
Okul takımında yer alanlar	76	0.80	100.82	9.61	8.14*
Sınav stresi yaşayanlar	69	0.84	75.66	13.87	

* $p<.001$

Sınav stresi yaşayan grubun puan ortalaması daha düşük iken okul takımlarında yer alan öğrencilerin daha fazla spor yaptıkları düşünüldüğünde, puan ortalamalarının daha yüksek

olması beklendi bir bulgudur. Bu durum istatistiksel olarak da anlamlılık ifade etmektedir. Böylelikle ölçek için spora yönelik tutum düzeyi bakımından birbirinden farklı olan iki grubu birbirinden ayırt edebildiği söylenebilmektedir. Yapılan son test ile SYTÖ'nin geçerli bir ölçek olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Genel liselerde öğrenim gören gençlerin spora yönelik tutumlarını ölçebilecek nitelikte bir ölçek geliştirebilmek için yapılan bu çalışma uygun katılımcı sayısı ve yapılan istatistiksel analizler ile uygulanabilir bir ölçek halini almıştır. Faktör analizine giren maddeleri belirlemek için üç farklı genelde öğrenim gören 594 öğrenciye ulaşılmış, hazırlanan ön formlar bu öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

Yapılan faktör analizi sonucunda SYTÖ hem tek boyutlu hem de üç faktörlü bir yapı kazanmıştır. Ayrıca ölçülen güvenilirlik ve geçerlikleri SYTÖ'nin kullanıma hazır olduğunu göstermektedir. Güvenirlik testinde, iki uygulama arasındaki korelasyonun 0.89 olarak bulunduğu test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. SYTÖ'nin geliştirilmesinde geçerlik testi, okul takımlarında yer alan öğrenciler ile sınav stresi yaşayan öğrencilerin spora yönelik tutum düzeyleri bakımından birbirinden farklı olduğunu gösterecek şekilde bulunmuştur. Böylelikle ölçek bu haliyle araştırmalarda kullanılmaya hazır hale getirilmiştir.

Ölçeğin özellikle "Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi" ile ilişkisi araştırılarak SYTÖ ile uluslararası alanda kabul görmüş bir ölçeğin paralellik göstermesi durumu, geliştirilen ölçeği daha da güçlü kılacaktır. Ayrıca, disiplinler arası çalışmalar ile ilişki düzeyi önceden bilinen psikolojik özelliklerin (Benlik saygısı, empatik eğilim, problem çözme, vb.) ölçülmesinde kullanılan psikometrik bakımdan yeterli, geçerli ve güvenilir ölçeklerle SYTÖ arasındaki ilişkiler de incelenmeye değer olacaktır.

Elde edilen sonuçlar bireylerin spora yönelik tutumlarını belirleyerek, spor ile iyi ilişkiler içerisinde olan grupların olumlu özelliklerini ortaya çıkarmaya yardımcı olacaktır. Araştırmacı tarafından "Spora Yönelik Tutum Ölçeği" (SYTÖ) olarak isimlendirilen ölçeğin, beden eğitimi ve spor alanında kullanılacak geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir.

SYTÖ'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu kanıtlanan bu çalışma sonrasında, ölçek ile gençler üzerinden elde edilecek veri setleri, geçerli ve güvenilir diğer ölçeklerle ilişkilendirilerek spor ortamına dahil olan ya da olacak olan gençlerin spor sayesinde farklılaşmalarını ortaya koymaya yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akgün, N. (1992). Spor hekimliği kavramı. içinde: Ergen E (ed). *Spor Hekimliği*. Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., 1-3.
- Alpar, R. (2001). *Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Baltacı, G. & Düzgün, İ. (2008). Adolesan ve Egzersiz. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 730.
- Biddle, S. & Mutrie, N. (1991). Psychology of physical activity and exercise. *Psychology of physical activity and exercise*.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(4), 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing. (5th Ed.)*. New York: Harper Collins Publishers, Inc.
- Erkan E. (1992). Toplum sağlığı açısından spor. içinde: Ergen E (ed). *Spor Hekimliği*. Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., 143-159.
- Erkan N. (1982). *Yasam Boyu Spor, GSD*, Ankara.
- Eysenck, H. J., Nias, D. K. & Cox, D. N. (1982). Sport and personality. *Advances in behaviour research and therapy*, 4(1), 1-56.
- Fornell, C. & Larcker, D. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Hovardaoğlu, S. (2000). *Davranış Bilimleri İçin İstatistik*. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Kenyon, G. S. (1968). Six scales for assessing attitude toward physical activity. *Research Quarterly. American Association for Health, Physical Education and Recreation*, 39(3), 566-574.
- Mathes, S. A. & Battista, R. (1985). College men's and women's motives for participation in physical activity. *Perceptual and Motor Skills*, 61(3), 719-726.
- Schutz, R. W., Smoll, F. L., Carre, F. A. & Mosher, R. E. (1985). Inventories and norms for children's attitudes toward physical activity. *Research Quarterly for exercise and sport*, 56(3), 256-265.
- Solmaz, B. & Aydın, B.O. (2012). "Popüler Kültür ve Spor Merkezlerine Yönelik Bir Araştırma" *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Cilt 1, Sayı 4, 67-82.
- Strong, W. B., Malina, R. M., Blimkie, C. J. R., Daniels, S. R., Dishman, R. K., Gutin, B., Hergenroeder, A. C., Must, A., Nixon, P. A., Pivarnik, J. M., Rowland, T., Trost, S. & Trudeau, F. (2005). Okul çağındaki gençlerde kanıta dayalı fiziksel aktivite. *The Journal of Pediatrics*, 1(3), 183-189.
- Subramaniam, P. R. & Silverman, S. (2000). Validation of scores from an instrument assessing student attitude toward physical education. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 4(1), 29-43.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics(3. Ed.)*. New York: Harpercollins College Publishers.
- Talimciler, A. (2008). Futbol Değil İş: Endüstriyel Futbol. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, Sayfa 89-114.
- Tatlıdil, H. (1992). Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Ankara: Hacettepe Üni. Yayınları.
- Tezbaşaran, A. (1997). Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu. *Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, 19-51.
- Turgut, T., & Erden, N. S. (2013). Olumsuz test ifadelerinin iç tutarlılığa ve faktör yapısına etkileri. *Journal of the School of Business Administration, Istanbul University*, 42(2), 319-332.
- Yalçın, H. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı*, Ankara: Gürler Ofset, s.89.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve Spor*, Topkar Matbaacılık, Ankara.